

Základy soukromého práva /pojem, předmět, systém, principy/

*provází Ondřej Horák
(?? hod., ?? 2016)*

*„Ustanovení občanského zákoníku
provázejí člověka
po celý život.“*

Jaromír Sedláček,
*profesor občanského práva
Masarykova univerzita, 30. léta 20. stol*

Jak na soukromé právo?

- dlouhá a inspirativní tradice
- právo se sice neustále vyvíjí: *„Právo jest něco, co jest pro přítomnost sociálně užitečno.“*
(E. Tilsch, *Občanské právo, část všeobecná*³, 1925)
- přesto: *„právní cit v oboru, který nazýváme právem občanským, se v historické době jen velmi málo mění“*
(J. Krčmář, *Vládní návrh zákona, kterým se vydává občanský zákoník - Důvodová zpráva*, 1937)
- proto: s každou rekodifikací – velká odpovědnost (vůči přítomnosti, budoucnosti i minulosti)

Pilíře soukromého práva

- základní právní instituce
(nadčasové-konstanty, forma stejná - proměnlivý obsah)
 1. osobnost a rodiny – *zvl. manželství*
 2. majetek – *zvl. vlastnictví*
 3. obligace (závazky) – *smlouvy a delikty*

Pojem a předmět - soukromé poměry

A) Soukromé právo x občanské právo

B) Soukromoprávní oblasti:

- 1. osobní nebo majetkové všeobecné (občanské)**
- 2. rodinné**
- 3. tvůrčí **
- 4. hospodářské vč. soutěžních**
- 5. obchodní**
- 6. pracovní aj., např. pojistné**

C) Kodexy: občanský zákoník (1811, 2012), zákoník práce (1965, 2006), zákon o rodině (1949, 1963)

Systematika občanského práva a obč. zák.

- odraz v právní úpravě a v literatuře
- tradiční systém (římské právo): dělení na osoby, věci, žaloby
- německá pandektistika (19. stol.), 5-členné schéma: obecná část, právo věcné, závazkové, rodinné/manželské, dědické (inspirace německý *BGB* 1896 a švýcarský *ZGB* 1907 a 1911)
- odlišení práv absolutních a relativních
 - absolutní – působí vůči všem, věcná práva
 - relativní – jen mezi stranami, obligační práva
- propracovaná obecná část, osamostatnění dědického práva

Vývoj kodifikace soukromého práva /forma a obsah/

- kodifikace – a) proces b) výsledek
- 4 občanské zákoníky
- 1811 (1502), 1950 (570), 1964 (510), 2012 (3081)
- vládní návrh 1936/37 (1369)
- ***forma (rozsah):***
 - „skulpturální“ kodifikační přístup („méně je více“)
- ***obsah (filosofická východiska, inspirační zdroje, autoři):***
 - přirozenoprávní, socialistický etc.
 - kolektivní práce

Nový občanský zákoník

- z. č. 89/2012 Sb., *občanský zákoník* (5 částí, hlavy, díly, oddíly, pooddíl, § 3081), účinnost 1. 1. 2014
- obecná část (č. I), rodinné právo (č. II), absolutní majetková práva (č. III), relativní majetková práva (č. IV), ustanovení společná, přechodná a závěrečná (č. V)
- příprava od 2000, řada návrhů
- hl. autor: prof. Karel Eliáš

Hlavní východiska NOZ

(dle důvodové zpráva)

Konvence & Diskontinuita

- respekt ke středoevropskému právnímu myšlení
- srovnání se s evropskou právní a kulturní konvencí
- rozchod s myšlenkovým světem socialistického práva

Hlavní inspirační zdroj:

vládní návrh OZ 1936/37

věcná práva 43 % (J. Miklas), dědické právo 78 % (M. Daduová)

Hlavní změny NOZ

- koncepční, zásadní i řada konkrétních
- integrace (vč. rodinného práva, závazky)
- rovnost x autonomie vůle
- řada inspiračních zdrojů
- kontinuita x diskontinuita
- nejméně změněno rodinné právo
- nejvíce dědické právo

(soukromo)právní principy/zásady

- ochrana nabytých práv (*pravá a nepravá retroaktivita, neretroaktivita*)
- autonomie vůle (*viz dispozitivnost*)
- ochrana slabší strany (*viz kogentnost, např. spotřebitelské smlouvy, věcná práva*)
- bdělým práva (*promlčení, prekluze*)
- ochrana dobrých mravů (*platnost právních jednání*)
- ochrana dobré víry (*např. vydržení, nabytí od neoprávněného*)

Obecné pravidlo dispozitivnosti

- § 2/3 OZ: ... jestliže to zákon výslovně nezakazuje a jestliže z povahy ustanovení zákona nevyplývá, že se od něj nelze odchýlit.
- § 1/2 NOZ: ... zakázána jsou ujednání porušující dobré mravy, veřejný pořádek nebo právo týkající se postavení osob, včetně práva na ochranu osobnosti.